СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LIII. Ч. 78. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, пятниця, 20-го цвітня 1945. — No. 78. NEW YORK and JERSEY CITY, Friday, April 20, 1945. VOL. LIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ — ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ — Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 — THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA — FIVE CENTS ELSEWHERE

АМЕРИКАНСЬКА ДЕЛЕҐАЦІЯ НА КОНФЕРЕНЦІЮ ВИКІНЧИЛА ПІДГОТОВКУ

Секретар стейту Едвард Стетиніюс виявив, що американські делеґати до ЮНСІО [Юнайтед Нейшенс Конференс ан Інтернешенел Организейшен — Конференція Обєднаних Держав для Міжнародньої Орґанізації] осягнули однодушність у всіх важніших точках, які мають бути обговорені у Сан Франсиско. Він сказав теж, що існує переконання про „успішну орґанізацію, яка сповнить надії міліонів народу в цьому краю і в цілому світі".

До Сан Франсиско прибуло вже 30 представників департаменту стейту, як помічників американської делеґації. Ім проводить Джан Г. Рос, директор Адміністраційного Бюра департаменту стейту. Він буде заступником секретаря, коли збереться конференція. Пресові конференції іменем делеґації буде переводити Линколн Ґвайт з пресового відділу стейтового департаменту.

Напливають представники інших організацій.

Представники інших орґанізацій, які дістали право давати раду американській урядовій делеґації, починають напливати до Сан Франсиско. Перша прибула туди делеґація Католицької Добродійної Конференції під проводом монсиньора Фултона Шіна з Католицького університету в Вашингтоні. Французька американська громада приготовила вже приміщення для урядового пресового французького бюра.

Чужинні делегати прибувають до Америки кожної години.

Чужинні делеґації на конференцію почали прибувати до Америки вже від тижня, а тепер звідомлюють про приїзд премієра Союзу Південної Африки Яна Кристіяна Смутса на чолі досить численної делеґації, в якій є теж його син. Другим визначним делеґатом є французький мінїстер закордонних справ Жорж Бідо, якого делеґація обіймає 175 людей. Третим є Ян Масарик, мінїстер закордонних відносин Чехословаччини. Свіжі делеґати прибувають кожної години.

Першим чужинним делеґатом до Сан Франсиско є д-р Ґілермо Соріельо, міністер закордонних справ Ґватемалі.

Деякі делеґати прибувають літаками, інші залізничими потягами, відповідно до цього, де хто може найти місце.

РЕПУБЛИКАНСЬКІ СЕНАТОРИ ОБІЦЮЮТЬ ПІДТРИМКУ ПРЕЗИДЕНТОВИ.

Делеґація републиканського бльоку сенаторів, складена з 8 чільних представників, явилася у президента Ґерія С. Трумена в середу 18. квітня й заоферувала йому підтримку в його праці. Вони зробили це на те, щоб забезпечити президента перед несподіванками. Провідник делеґації Роберт А. Тефт виявив опісля, що вони надіються, що президент буде кликати на нараду републиканських сенаторів коли треба буде вирівнати непорозуміння між ґрупами. Тефт сказав теж, що це перший раз він стрічається з президентом у бюрі від часу, як президентом став демократ після републиканця Гувера. В делеґації не було сенатора Вандерберґа тому, що він брав участь у нарадах делеґації до ЮНСІО.

ДЕНЬ МАТЕРИ ПРИЗНАЧЕНИЙ НА НЕДІЛЮ, 13. ТРАВНЯ.

Президент Труман призначив неділю, 13. травня, як День Матери „на знак вдячности, любови і посвяти" матерей нашого краю. Проклямація президента є виконанням спільної конґресової резолюції, потвердженої 8. травня 1914. р. Резолюція вимагає, щоб другу неділю місяця травня призначити на святкування Дня Матери в Злучених Державах.

МІЖНАРОДНЯ АҐЕНЦІЯ ДЛЯ БУДОВИ ДОМІВ.

На лад Міжнародньої Організації для Харчів і для Хліборобства може повстати Міжнародня Організація для Будови Домів, коли будуть переведені пляни для розбудови домів у Злучених Державах. Цими плянами займається Джан В. Бландфорд, адміністратор краєвої Аґенції для Розбудови Домів. Ця аґенція збудувала досі яких 4,000,000 домів для мандрівних робітників, отже має досвід у таких справах.

ПЯТЬ МІНІСТРІВ У КАНАДІ ЗРЕЗИҐНУВАЛИ.

Премієр Канади В. Л. Макензі Кінґ оприлюднив в Отаві, що пять міністрів із його кабінету зрезиґнували, а він настановив сім нових.

Цю переміну переведено тому, що уряд приготовляється до домініяльних виборів, розписаних на 11. червня.

Польська справа найголовнійша дипльоматична заковика

Нова дипльоматична нота наспіла до департаменту стейту у Вашингтоні від советського уряду в польській справі, як це оприлюднює секретар стейту Едвард Стетиніюс. Здогадуються, що Совети домагаються місця для теперішнього советами наставленого польського уряду на міжнародній конференції в Сан Франсиско. Це вже друге домагання советського уряду в цій справі.

Звідомляють теж, що до Вашинґтону прибуває ціла комісія Обєднаних Держав, яка мала довести до створення нового польського уряду. Комісія буде під рукою, коли будуть наради Трьох Потуг, тобто советського премієра Вячеслава Молотова, англійського міністра закордонних справ Антонія Ідена й американського секретаря стейту Едварда Стетиніюса.

Перед двома днями советське радіо в Москві проголосило домагання, щоб на ЮНСІО допущено представників польського уряду з Варшави. У дипльоматичних колах панує погляд, що внаслідок такого поставлення справи, польське питання є найважчою дипльоматичною проблемою, яку унаслідив президент Труман по Рузвелті.

СЕНАТ ЗАТВЕРДИВ ВОДНИЙ ПАКТ З МЕКСИКОМ.

Американський сенат 76 голосами проти 10 ратифікував умову між Злученими Державами й Мексиком в справі уживання води з рік Колорадо і Ріо Ґранде. Умова була заключена між представниками обох держав 3. лютого 1944.

На її підставі Мексик має дістати півтора міліона акрових стіп води з ріки Колорадо, а зате дістане 350,000 акрових стіп води з ріки Ріо Ґранде. — Вода втих околицях є незвичайно важна для наводнення краю, бо це пустиня. Обі ріки пливуть по части на території Злучених Держав, а по части на території Мексико. Підписання й ратифікація водного пакту є доказом приязного сусідського відношення Злучених Держав до Мексико.

Звороняє націстичним літакам осідати в Еспанії

У своїх горячкових заходах очистити себе зо закиду спілки з націстами фашистівський уряд Еспанії під диктатурою Франка зробив угоду з Америкою, на основі котрої буде заборонено націстичним літакам осідати на території Еспанії. Заборона відноситься навіть до дипльоматичних осіб. Угода видимо утруднить поважно шанси націстичних провідників до втечі від Аліянтів.

Заповідають з Мадриду, що Франко незадовго обмежить уживання фалянхівського салюту, що придуманий на взір націстичного й фашистівського.

ПАПА КЛИЧЕ ДО МОЛИТВИ ЗА СПРАВЕДЛИВИЙ МИР.

Папа Пій XII. видав до католицьких епископів пастирське послання, в котрому взиває їх молитися по всіх римо-католицьких церквах за справедливий і слушний мир. Папа висказує глибоку симпатію для тих, що прогнані з краю й позбавлені власности.

ЕПИСКОП ВАРШАВИ ЗА ПОЛЬСЬКО-МОСКОВСЬКУ ПРИЯЗНЬ.

Варшавський кореспондент советської новинкарської аґенції „Тассу" подає, що варшавський епископ виступив зо заявою, що він бажає собі незалежної, вільної та сильної Польщі та що така можлива тільки при приязнім союзі між Польщею та її словяськими сусідами, передусім зо советською державою.

За донесеннями „Польпресу", новинкарської аґенції нового („люблинського") польського уряду, по Польщі йдуть тепер масові народні віча з домаганнями до уряду затіснити приязні звязки між Польщею й Советським Союзом. Такі віча відбулися наперед у Бялостоку. В Варшаві їх було 40, у Лодзі 12. За ту саму програму заявилася публична орґанізація польських ветеранів. За неї заявляються найбільші ґазети „Ржечпосполіта" та „Роботнік", орґан польської соціялістичної партії.

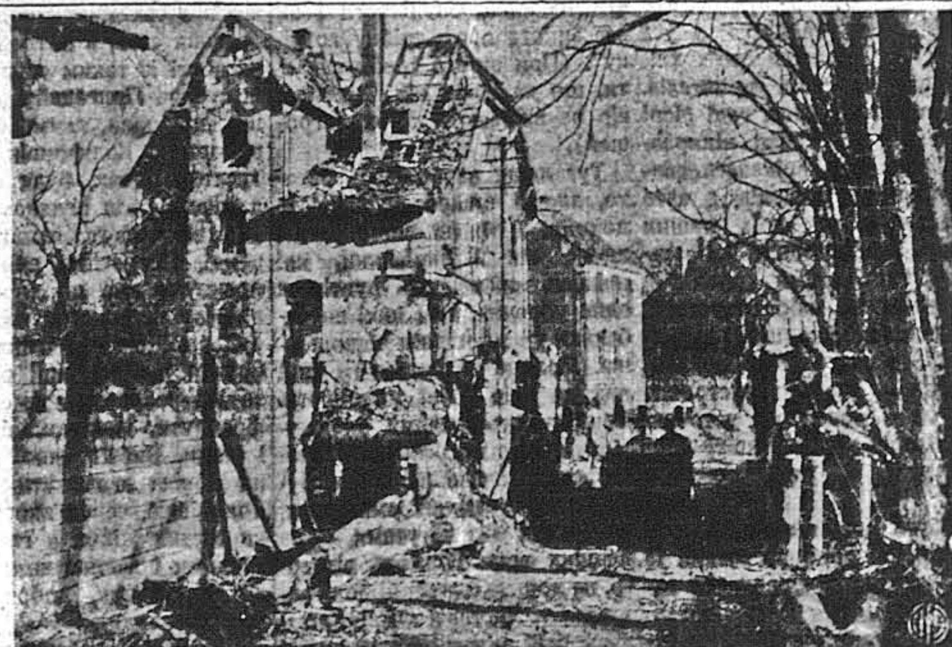
СОВЄТИ НЕ ГОДЯТЬСЯ НА МІКОЛАЙЧИКА.

За донесеннями з Москви, советський уряд ще не годиться на приняття Міколайчика, провідника польської селянської партії, до тимчасового польського уряду, не дивлячися на його недавну заяву, що він годиться на рішення кримської конференції в польській справі. Зате Британія далі попирає Міколайчика.

Британський амбасадор до советського союзу Кер летить до Вашинґтону, де він певно візьме участь у нарадах міністрів заграничних справ Британії, Америки й Советського Союзу в польській справі.

ЯПОНСЬКА ПРОГРАМА В АЗІЇ НЕВДАЛАСЯ.

Федеральний уряд переловив радіову оповістку аґенції Домей- з Токіо, в якій японський уряд вітверто признається, що його програма наладнати відносини з Азії невдалася.

ТАКИ ПЕРЕЇХАЛИ! — Маємо перед собою одну з вулиць німецького місточка Фрайденберг, яка була цілковито завалена румовищами розвалених домів і деревами, що їх потрощили гарматні стрілі. Усе це треба було вичистити, заки могло переїхати перше військове авто.

АМЕРИКАНЦІ ВСТУПИЛИ В ЧЕХІЮ

Американська Третя Армія вдерлася у середу в Чехословаччину, довершуючи цим перерізання Німеччини на дві части. Американські патрулі зайшли сім миль поза границю, в околиці Ашу, в Судетах.

Маґдебурґ дістався в руки Американської Девятої Армії по завзятій боротьбі. Лайпциг та недалеке місто Галле можуть кожної хвилі попасти в руки Першої Американської Армії, а Сема Армія вдерлася вже глибоко в місто Нірнберґ, звісне зо щорічних зіздів націстичної партії.

Перша Канадійська Армія розбила німців у Голяндії на дві Ґрупи.

Американські війська вибивають тепер німців у двох „мішках", з котрих один находиться у горах Гарц, де, за заповіддями націстівського проводу, мали німці ставити останній опір.

Французькі війська вже просто викінчили очищення німців з „мішка" в околиці Бордо.

АМЕРИКАНЦІ В ЧЕХІЇ РОЗЧАРОВАНІ.

Американські вояки, що ввійшли до чеських сіл, кинулися обдаровувати чехів чоколядою та папіросами, раді, що американська команда не забороняла їм брататися з населенням, як це вона робила в Німеччині. На велике й прикре здивування американців показалося, що чехи ще бояться повороту німців та їх репресій.

Німецькі війська одначе не виказують великої охоти до воювання. Здаються вони такою масою, що націстична поліція почала вішати вояків, аби здушити дезерції. На деревах у Чехії висять тепер німецькі вояки з написами „цих вояків повішено за дезерцію в ці критичні часи".

АРЕШТОВАНО ВБИВНИКІВ ТИСЯЧКИ ЛЮДЕЙ.

Американські війська арештували коло Ґарденлеґена в Німеччині націстичних начальників концентраційного табору, котрі недавно тому при евакуації табору вдушили й спалили 1,100 політичних бранців, між ними теж бельґійських, французьких, польських і голяндських воєнних бранців. Арештовані будуть поставлені на суд.

ШВАЙЦАРІЯ НЕ ХОЧЕ НАЦИСТІВ.

Швайцарія приготовляється до справжнього наїзду німецьких утікачів. Принаймні 250,000 таких утікачів находиться тепер яких 40 миль від границі; вони можуть перейти границю протягом трьох днів. Швайцарський уряд заповів одначе, що він не прийме націстичних провідників та злочинців.

НІМЦІ БАЧАТЬ ЧЕРВОНИХ ПІД БЕРЛІНОМ.

Московські комунікати далі мовчать про операції советських військ напроти Берліна. Зате націстичне радіо подає безупинні рапорти про скорі поступи цих російських частин. За останніми рапортами німців, Червона Армія стоїть уже 14 миль від Берліна та советські вояки можуть бачити вже дими, що підносяться з горіючої німецької столиці. Кажуть німецькі радіові коментатори, що російські повзи ідуть цілими „чередами" та заливають одно німецьке місто за другим.

Московський комунікат, іґноруючи берлінський фронт, подав, що советські війська у шлеській кітловині відкрили нову офензиву 28 миль широким фронтом у Німеччині, Польщі та Чехословаччині.

ЗБОМБАРДУВАЛИ ГЕЛЬҐОЛЯНД.

Тисяча аліянтських літаків скинула бомби на німецький острів Гельґолянд, що лежить на Північнім морю та дає важну базу для німецьких морських сил.

Того самого дня американські бомбовики били по залізничих узлах поперед американських армій у Чехії. Бомбардовано теж фабрики амуніції в Пільзні.

ДОБУТО АРДЖЕНТУ В ІТАЛІЇ.

Аліянти в Італії почали нову офензиву й першого дня добули місто Ардженту. Пороблено теж важні поступи для добуття промислового центра Больонії.

АМЕРИКАНЦІ ДОСЯГНУЛИ КІНЦЯ ОКІНАВИ.

На острові Окінаві американські війська дійшли вже до північного кінця острова, не стрічаючися притому з поважним спротивом з боку японців. Поступ був одначе трудний зогляду на гористий терен.

Зате на південному кінці острова поступ американських вояків все ще здержують атаки ворога.

СМЕРТЬ ВІДОМОГО КОРЕСПОНДЕНТА НА ПОЛЮ БОЮ.

Підчас воєнних операцій на острові Іе, на захід від Окінави, загинув від ворожого скорострільного вогню широко в Америці відомий воєнний кореспондент Ерні Пайл.

Перед війною Ерні Пайл писав до низки часописів свою щоденну „колюмну". З вибухом війни він пішов оглядати бої, йдучи все з вояками в передних рядах.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською Частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50
В Джерзі Сіті і Заграницею		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ОСТАННІЙ БІЙ НАЦИЗМУ

Небагато літ минуло зчасу, як Гітлер проголосив своїм партійцям: „Нині наша Німеччина, завтра наш — весь світ!" В імя тої ідеї націсти здушили всі політичні партії, здушили все духове життя Німеччини, замкнули сотки тисяч людей у концентраційні табори, наклали ярмо на карки й кеблі на уста міліонів німців. В імя цеї ідеї націсти запрягли людей до виробу зброї, втягнули міліони до збройних сил, і наконець погнали на війну на здобуття всего світу.

Воювали й воювали й були часи, що декому з них могло справді здаватися, що незадовго переможуть увесь світ. Німецька імперія захопила майже всю Европу, розтягнула свої лабети в Африку. В Азії вона найшла могутнього союзника в Японії. Але повоювали німці ще довше, і їх імперія почала ломатися. За якийсь час пропали африканські посідання, і стало очевидним, що незадовго будеться атакувати Гітлерову імперію в Европі.

Гітлер тоді запевнив німців, що він має Атлянтійський Мур, який Аліянтів не пустить в Европу. Прийшла аліянтська інвазія, і Атлянтійський Мур їх не здержав. Гітлер сказав тоді німцям, що він здержить Аліянтів на Лінії Зиґфрида, здовж німецької границі. Дійшли Аліянти й до неї, і вона їх не здержала. Обіцяв тоді Гітлер німцям, що здержить Аліянтів в „Національній Редуті" в центральній Німеччині. І ось тепер самий Гітлер трубить на німців до останнього бою за Берлін, ні слова не кажучи про „Національну Редуту".

Від місяців нацистична пропаганда, пробуючи вбити клина між американців і британців, з одного, та росіян, з другого боку, підсувала, що Гітлер буде накладати з Росією, а тепер Гітлер закликає весь народ до останньої боротьби проти „жидівського большевизму", що мовляв загрожує Берлінови. Кличе в тому приказі дня Гітлер усіх німців розправлятися безпощадно на місці зо зрадниками, під котрими він розуміє людей, які не хочуть боротися за Берлін до останку. Тимчасом найбільше завзяття німців Берліна врятувати не зможе. Завзятий бій коло Берліна може скінчитися тільки смертю більшого числа людей та ще більшим знищенням міста. Навіть найбільша відвага німців не зможе врятувати Німеччини від розгрому.

Величезні жертви, до яких Гітлер кличе німців в імя оборони столиці перед „жидівським большевизмом", це тільки кепсько маскована спроба продовжити дещо животіння нацистичного режиму та відложити на кілька днів, може кілька тижнів неминуче знищення нацизму. Для цеї марної цілі, для продовження на короткий час втраченої справи німецький народмає пожертвувати може сотки тисяч людей та знищити до решти свої вже й так понищені, колись цвітучі міста. Якщоб мірити це все мірилами нормальних людей, могло би здаватися, що тут люди завзялися, аби горячим залізом випекти з памяти власного народу всю мерзенну память свого мерзенного руху.

Хоче бути добрим і вірним слугою

Коли переглядати в американській пресі те, що ще далі пишеться у редакційних статтях, чи те, що є висказом різних визначних людей, про перші промови нового президента, Гері С. Трумана, перед спільним конґресовим зібранням і до війська, то можна ствердити понад усякий сумнів, що ті промови, як і перша розмова з пресою, дістали загальне одобрення. І то як збоку людей з партії президента, так і людьми з противної партії.

Тому можна сказати, що властиво так є, як собі цього новий президент забажав: Ціла Америка є по його стороні.

Та не тільки американські голоси висказались з признанням і похвалою, як коментували перші кроки президента Трумана. Те саме, можна сказати про Англію. І там, усе без виїмку, висказалось про конґресову промову нового президента та проче з найбільшими похвалами.

Іншими словами, коли виключати голоси догибаючих націстівських провідників, чи японських імперіялістів, то всі в світі вдоволені, що великі проблеми війни і мира, що були в основі політики покійного президента Рузвелта, стоять ненарушені, та що Америка не відступить уже ні від того, щоб знівечити дочиста усякий знак ворожого опору, ні від зорганізовання світового замирення, опертого на законі та справедливости.

Дехто шукає у цій першій промові президента Трумана ще далі за чимсь новим і особливим. Та знаходить мову, промовляючу до розуму і серця, вдаряючу своєю простотою і ясністю. Але й не може не завважити смиренности нового президента, яка, як здаєдься, є незвичайно важною чертою його характеру. Якщо так дійсно є, то це дасть себе пізнати в дальших потягненнях президента.

Ось така черта є дуже важна в часах, коли маємо до діла з всемогучими потентами і диктаторами! Це важне, коли в часах, в яких бувають потентати, що елімінують Бога, представник найбільшої у світі потуги заявляє на самому вступі в цілковитій смиренности, що він не хоче бути нічим іншим, а тільки — добрим і вірним слугою свого Бога і свого народу!

Не диво, коли по такій заяві, яка глибоко зворушила усіх сенаторів і конґресменів, доперва за хвилину, як люди очунялись, посипались грімкі й довго триваючі оплески.

Нового президента очікують важкі часи — на домашньому і заграничному фронті. Не завжди його слово чи рішення зустрінеться з таким одушевленням, як це є тепер. Та одно певне, що якщо він буде держатись вірно божих законів та тих ідеалів, що є в крові й кости американського народу, він певно дістане повне попертя від того народу, який наділив його найбільшою почестю, а якому він хоче бути добрим і вірним слугою.

Микола Чубатий.

Президент Рузвелт та Україна

Жарливі прихильники та завзяті противники пок. президента Рузвелта погоджуються в однім, що його особа була загадкою для багатьох людей. Одні виділи в нім великого ліберала та скрайнього демократа, дехто навіть соціяліста, другі виділи в Рузвелті кандидата на диктатора, на всякий випадок людину з цезаристичними уподобаннями. Та американська преса, що ставилась неприхильно до діл покійника, нерідко в редакційних статтях та в ілюстраціях представляла його сатирично як основника пануючої династії в Злучених Державах.

Сам президент стояв у своїх все досконало приготованих та передуманих мовах твердо на засадах американської демократії та прав простої людини. Одначе ніде правди діти, часто в мовах покійного президента не все виходило згідне та консеквентне, що саме давало противникам притоку до таких чи інших міркувань.

Нині, по смерти президента Рузвелта, коли він переходить вже до історії як один із найбільших американських президентів, можна вже зробити критичну оцінку його індивідуальности та зясувати собі, яке було відношення президента Рузвелта до справи визволення поневолених народів, отже й України, або принайменше, які були вигляди на визволення України при конфронтуванню з його цілою 12-літньою діяльністю.

Великі історичні постаті мають дуже часто багато загадочного у своїм поступованні. Для сучасників їх поступовання є часто якесь загадочне та незрозуміле з різних причин. В першу чергу великі історичні постаті своїми думками випереджують сучасне покоління, яке не розуміє часто їх задум. Подруге великі державні мужі надто часто приневолені укривати свої кінцеві цілі саме для того, щоби їх тим успішніше зреалізувати.

През. Рузвелт теоретик волі всіх народів.

Пок. президент у протиставленню до більшости державних мужів, не виключаючи його двох партнерів Чорчила та Сталіна, не був американським націоналістом, а тільки був інтернаціоналістом. Завдання Америки в світі видів през. Рузвелт не у вузькім еґоїстичнім підході до ролі Америки в світі. Її роля мала бути розвязати проблеми цілого світа. Президент Рузвелт був переконаний, що Америка і своєю динамікою як молода нація, і своїми матеріяльними б а г а тствами, покликана до того, щоби в світі відіграти рішальну ролю в першу чергу в забезпеченню трівкого мира, в другій мірі в заведенню на світі кращого порядку волі та народоправства.

Не був це тільки якийсь ідеалістичний альтруїзм; радше національна гордість Америки немов накидала її відіграти таку саме ролю в повоєннім світі.

Щодо цього, як дійти до цього кращого повоєнного світа свобідних народів, що житимуть в трівкім мирі, дасться запримітити у през. Рузвелта немов дві фази. В першій фазі він був переконання, що такий кращий світовий лад можна буде завести шляхом утворення одної всесвітної федерації, в якій Америка відгравалаб провідну ролю. Вашинґтон мав би бути столицею світа. Такий кращий порядок на світі можна буде завести на руїнах всіх диктатур, отже на руїнах диктатури нацистично-фашистівської та диктатури комуністичної. Був це шлях дуже далекий та трудний, але він сам накидався в часі, коли оба роди диктатур — брунатна фашистівська та червона комуністична були в порозумінню зі собою.

Англьосаському світови випадалоб тоді підняти боротьбу з обома родами диктатур для далекого щасливого світа, зединеного в одній наддержаві. Виступ Німеччини проти комуністично - диктаторських Советів зробив мимоволі Совети союзником Америки та Британії. Напад Японії на Америку ще більше віддалив можливість створення нового кращого світа свобідних народів в якогось роду наддержаві світа.

Реальним стала тепер тільки якась світова орґанізація мира та свободи, що незадовго зачне реалізуватися в Сан Франсиско. Новий повоєнний світ вже не мав би бути федерацією всіх націй у якійсь світовій наддержаві, тільки вільним союзом держав, при чім відповідальність за збереження мира неслиб три великі держави Америка, Британія та Совети. Правда, президент Рузвелт старався ратувати свою первісну ідеольоґію кращого повоєнного світа тим способом, що всі союзні нації, зі Советами включно, підписали Атлянтійський Чартер та приняли засади Чотирох Свобід і демократичної форми правління, одначе кожен розумів, що це було вже відступлення від первісного пляну створити кращий повоєнний світ вільних та демократичних народів, бо ніхто й на хвилину не вірив, що Совети думають в себе заводити правдиву демократію, чи теж стосувати Атлянтійський Чартер у практичному житті. Захоплення Західної України не питаючися волі населення, така сама окупація малих балтійських держав, це все були ясні докази, що давні теоретичні погляди през. Рузвелта про кращий повоєнний світ вільних народів заступила нова концепція — тривалого мира, зорґанізованого силою трьох великих держав Америки, Британії та Советів.

През. Рузвелт та Совети.

Вже зі сказаного видно, що Совети були тим чинником, що тягнули през. Рузвелта з піднебесних мрій кращого одного світа на землю між такі держави, якими вони є у світі, себто орґанізаціями сили. Дехто думає, що през. Рузвелт у своїм демократизмі та охоті піднести вище простого чоловіка мав слабість до Советів, видячи, що там саме реалізується, правда серед кровавих купелей, право простої людини. Це було мабуть теж причиною, що през. Рузвелт по 16 літах неузнавання Америкою Советів визнав владу Советів та обмінявся амбасадорами.

Наділі през. Рузвелт з одного боку рахував на це, що Совети увійшовши в коло народів сами стануть переходити скоро еволюцію та справді демократизуватися, а з другого боку рахувався ще з інтересами Америки, які все були досі згідні з інтересами Росії. Ті самі рації спонукали през. Рузвелта, що він по вибуху війни німецько-советської кинув величезні багатства Америки на поміч Советам проти Німеччини.

Ніхто не сумнівається, що през. Рузвелт був добре поінформований, чим в дійсности є Совети. Вислів цьому дав він в році 1940, ще в часі союза Гітлера зі Сталіном. Про советський режім висловився тоді през. Рузвелт, що це найбільше крівавий режім в історії світа. Це хіба сказано досить ясно і недвозначно. А проте по примусовім союзі Советів з Анґліею та Америкою през. Рузвелт постійно говорить про цей кращий світ вільних народів, про панування свободи та демократії в повоєннім світі.

Що це означалоб?

Немае сумніву, що през. Рузвелт говорив це з переконання та вірив, що таки кращий повоєнний світ свободи дасться йому завести по цій світовій війні. В який спосіб це мало би бути можливе з таким партнером як Совети? Тут саме крилася загадка през. Рузвелта.

Годі булоб думати, що це були слова без всякого значіння. Навпаки було багато таких серед американців, що були переконані навіть про можливість конфлікту між Америкою та Советами. Цього мабуть през. Рузвелт не мав у своїх плянах. По всякій правдоподібности він вірив, що по війні й без ужиття зброї йому удасться перевести багато своїх задум тільки готовою таки мілітарною та економічною потугою Злучених Держав Америки.

През. Рузвелт та Україна.

Ніде правди діти, що Україна та її героїчна боротьба за визволення не притягнула окремої уваги през. Рузвелта. Навіть назва українського народу дуже рідко коли появлялася в промовах пок. президента. Частіше українців вчисляв през. Рузвелт під назву росіян, викликуючи тим жаль серед широких шарів українського громадянства. Тому саме згадку през. Рузвелта, що її він висказав кілька тижнів перед смертю, що Західну Україну в більшости заселюють українці, приняли американські українці як великої ваги політичний вислів, що таки в плянах одного вільного світа през. Рузвелта міститься посередно теж можливість визволення українського народу. Справдішна демократизація світа та введення в життя чотирох свобід Рузвелта принеслиб теж українському народови майже автоматичню волю, бо саме того бракує в пустих рамах фіктивної Української Радянської Републики.

Одно є певне, що през. Рузвелт помер передчасно, не виконавши вповні своїх задум, кращого свобідного світа, в який він вірив. Ми маємо тільки першу частину діяльности през. Рузвелта як переможця над нацистичною диктатурою; натомісць брак нам Рузвелта як реалізатора кращого свобідного світа. Ця друга частина його плянів пішла з ним у могилу.

ВІДЗНАЧЕННЯ ЗА ХОРОБРІСТЬ.

Канадійський українець, капітан д-р С. Воробець, ранений на італійським фронті, одержав як військове відзначення Милитері Крос. Його брат, Петро Воробець, служить як капітан за морем, і є заступником голови Союзу Українських Канадійських Вояків за Морем.

Рудіярд Кіплінг

Замітки із Сан Франсиско

Це подекуди вправляє вас у клопіт, особливо, як ви відвідуєте супружу пару для засягнення інформацій. Чоловік буває бизнесовцем із різнородним знанням, а жінка світовою дамою. Упродовж пяти мінут господар щезає. За дальших пять мінут жінка йде за прикладом свого чоловіка і ви остаєтеся в товаристві безперечно чаруючої дівчини, одначе не з цею особою, котру ви хотіли побачити. Вона починає розмову, а ви усміхаєтеся; але за якийсь час ви забираєтеся в переконанню, що ви втратили пів дня. Я мав нагоду натрапити на таке раз чи два рази. Я навіть сказав це чоловікови так вітверто, як я лише міг це зробити: „Я прийшов побачтися з вами". А він на те: „Коли так, то ви зайдіть до мого бюра. Дім належить тут до жіноцтва, чи правдивіше до моєї дочки".

Він сказав правду. Маєток американця належить до його родини. Вони видають його на булїон і мені здається, що доля мужчин є незавидна. Жінка дістає гроші, а на чоловіка сипляться всі напасти. Ніщо не є забагато для доні. (Маю на думці грошевитих людей). Дівчина приймає кожний подарунок як щось природне. Але вони приноровлюються знаменито, коли надійде скрута, як ось, коли чоловік з міліонами провалиться. Тоді його дочка йде на роботу як стеноґрафістка або як писарка на машині. Я чув багато історій про геройство з уст дівчат, які вважали своїх хлібодавців за своїх приятелів. Коли прийшов крах, тоді Мері чи Кейді або Сейді відправляла служанку, зрікалася своїх цукорків і повозів, а зате присідалася до своїх машин системи Ремінгтоан ч. 2 і з затисненими устами починала заробляти на хліб насущний.

„Думаєте може, що я зчеркнула її з лісти моїх приятельок?" — сказала вистроєна красуня з рожевими усточками. „Зовсім ні! Цеж може притрапитися й мені кожного дня".

Мабуть розуміння можливої катастрофи зробило людей із товариства Сан Франсиска такими рухливими й швидкими. Брак розсудку висить у повітрі. Я таки не знаю, звідки це приходить, але так воно є. Буйний вітер із Тихого океану опянює вас, треба сказати на початок. Напаслива виставність на всі заставки ще більше пособляє опянілости і ви все мрієте про „дрібну готівку". (При нагоді треба сказати, що на захід від Скельних гір не вживають дрібних грошей).

Тут люди заробляють багато, але й щедро витрачують доходи. І то не лише багаті люди, але й ремісники, які платять майже пять фунтів за одно убрання, а за інші витребеньки у відповіднім відношенню. Молодь радується на свій лад за днів своєї молодости. Вони стають грачами, уладжують прогульки яхтами, бавляться у кінські перегони, бувають на кулачних змаганнях, на битвах між когутами — на перших вони бувають вітверто, на других потайки; вони закладають виставні клюби, ломлять собі кости над кіньми і багато іншими оправами. А які вони скорі до сварки!

У двацятому році життя вони вже досвідчені в бизнесі, кидаються на розлогі підприємства, беруть до себе спільників з таким самим досвідом як вони самі, а потім падають як довгі із таким сяйвом, як і їх сусіди. Пригадайте собі лише, що люди, якими була переповнена Каліфорнія в пятьдесятих роках, були фізично, а також і під оглядом деяких тяжких чеснот, самою сіллю землі. Неспосібні або уломні погинули вже по дорозі, або відразу пропали в часах розбудови. До цієї ячейки прилучилися ще всі інші раси, які тоді перебували в Америці, як французи, італіяни, німці, ну, і жиди. Вислід такої мішанини можна завважати в новім поколінню, серед якого видко костистих жінок з глибокими грудьми і делікатними руками та елястичних, добре збудованих молодців.

Навіть не треба шукати аж за малим золотим дармовисом при ланцюжку від годинника, щоб пізнати уродженця Золотого Заходу, який вийшов властиво з Каліфорнії. Я люблю такого чоловіка, бо він цілком не має страху, він поводиться як справжній мужчина і має таке велике серце, як чоботи. Я також думаю, що він сміє заживати благословенних дарів життя, якими щедро обдаровує його наш світ. Принаймні я чув, що малий кривоплечий чоловічина з Шікага вміє вибрати око й зуб каліфорнійському бизнесовцеви.

Колиб я так жив в казочнім краю, де черешні такі великі, як сливки, а сливки такі великі як яблока, а суниці загалом не мають міри; або там, де овочі в сезоні наступають одні по других так, як переходять люди на сцені в театральних виставах; або там, де сухе повітря є вином, тоді я зголивсяб, щоб бизнес в деяких випадках не вдався мені тому, що я деколи забавлюся з приятелями. А так оповідання про багатства Каліфорнії, як от про городину та мінерали, це чиста байка. Про це ви можете читати книжки і мені не вірити.

Правда, ви можете купувати харчі дешево, починаючи від риби аж до волового мяса; правда, люди їдять багато, бувають добре розвинені і мають високі животи, алеж вони й вимагають платні, що аж дивно слухати, і витрачують гроші на всілякі дрібнички. Коли посваряться між собою, вони на місці хапають за пістолети і переводять розрахунки таки на вулиці.

(Дальше буде).

ВІД 1. КВІТНЯ ЦЬОГО РОКУ ДО ЧАСУ ВІДБУТТЯ 21-ШОЇ КОНВЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ КОЖНА ДЕЛЕҐАТКА Й КОЖНИЙ ДЕЛЕҐАТ ПОВИННІ ПРИЄДНАТИ СОЮЗОВИ КОЖНОГО МІСЯЦЯ НЕ МЕНШЕ ЯК ОДНУ НОВУ ЧЛЕНКУ ЧИ ОДНОГО НОВОГО ЧЛЕНА

Покуси скорого розбогатіння

Тепер люди мають гроші; не лише робітники, але й вояки, теж і бизнесовці. Одні тратять, інші щадять. Але кожний хоче придбати маєток, а дехто хоче стати багатим. Появляються на небосклоні признаки добробуту з часів першої війни і тих часів, що наступили безпосередно по ній.

Хто хоче розбагатіти, може або заробляти правильною дорогою, або спекулювати. Гра в кінські перегони заборонена, але осталася ще друга. Ніби гра, ніби не гра; бизнес і не бизнес, а виглядає на інвестицію. Це такий спосіб роблення гроша чи добування маетку, що хто інший працює, а хто інший може при тім заробити. Щоб багато не розписуватися, треба пригадати, що це інвестування грошей у так званих вартісних паперах, тобто в шерах, бондах, а загально це називають „стак". Є навіть окрема торговиця таким „стаком", що її називають „стак маркет", „біржою", а тому, що найславніша біржа в світі є в Ню Йорку при Вол Стріт, то кажуть про когось, що він „грає на Вол Стріті".

На такім „стак маркеті", головно на Вол Стріті треба вміти грати. Тому є окремі фахові люди, — їх називають „брокерами" — які знають цю гру і дораджують таким, що не конче на тім визнаються. До брокерів мають звичайно довіря, отже дають люди брокерови свої гроші з довірям і кажуть їм купувати для себе різні цінні папери — „стаки" — тоді, як вони тані, а продавати тоді, як вони дорогі. Так інвестують гроші ті, хто самий не хоче інтересуватися „стаком", вчитися того „бизнесу", а проте хоче заробити гроші.

Але як то зробити, щоб все купувати тано, а продавати дорого? Це й штука і над такими штуками передумують і спекулянти і політики і поважні бизнесовці. Штука раз підбивати, а другий раз збивати на долину ціну „стаків", це належить до біржевої гри. Друга половина цеї гри то знати, коли купувати, а коли продавати. Як хто попаде в такий круговорот спекуляції, то йому голова завертається. Нераз поставить тисячку на „стак", а виграє в кількох мінутах кілька тисяч, або знову поставить сто тисяч і за такий самий час вітратить усе, до чиста. Є такі одиниці, що люблються тим і проводять життя на біржі так, як робітник іде до праці, а школяр до школи.

Але буває, важко працюючий робітник, як от столяр, механік, молочар, шофер, замітач вулиць. Чує він, що хтось так заробив несподівано гроші на Вол Стріті. Чомуб і йому не заробити? Отже дає свої тяжко запрацьовані гроші в руки брокера. Цей купує для нього стак, а робітник щодня купує газету й читає „стак маркет", щоб знати, чи він „уже став паном", чи ні. Часом, як іде до роботи, зачитається у „стак маркет" і поїде потягом кілька стацій задалеко; часом сяде на трамвай і поїде в іншу сторону; часом хоче довідатися до брокера, як стоїть його „стак" і цілком не піде до роботи. Часом заробить, а тоді підскакує з радости і каже докуповувати „н о в и й „стак". А як стратиться троха, то не податься, бо хоче „відбитися". І ставить дальше. Аж як усе стратить, починає нарікати, що „бідний робітник не має щастя", бо його мають лише... багачі.

Типовий зразок такого настрою були часи перед 1929. роком, коли то на нюйорській біржі настав крах, міліони „стаків" нагло втратили на вартости, багаті стали бідними, інші стали жебраками, підприємства попадали, настало безробіття, за безробіттям пішла нужда, яка тривала аж до теперішньої війни.

З вибухом війни гра на біржі так, як би станула. Побанкрутували ті „стаки", що опиралися на підприємствах в Німеччині, Італії, Японії, навіть і в Англії. Тепер приходять до сили нові люди. Вони вже випускають свій „стак" на продаж. Появилися нові дороговкевичі. Вони не мають де подіти гроші. І пробують закуповувати „стак" з надією на багатство без праці. На „маркеті" вже є три з половиною міліона шерів. Люди купують і платять повну готівку, а не, як колись бувало, що давали лише завдаток („гра на марджін"). Як виграли, то доплачували решту, а коли програли, то мусіли позичити й доплатити. Тепер всьо за „кеш".

Йде у Сан Франсиско вояк дорогою й каже до свого товаришеві: „Учора я виграв у карти півтори тисячки. Можеб так інвестувати у „стак"? — Приходить в Лос Енджелес новий фабрикант, до брокера й каже: „Маю два міліони долярів: інвестуйте їх у стак тоді, як будуть низькі ціни!" — Алеж уж 10,000 інших людей замовили в мене „стак" на таких самих умовинах" — відповідає брокер.

Тимчасом появляються в бизнесовім світі поголоски: „Совєтська Росія викупить старі царські довги". Коли так, то давний російський „стак", тобто бонди з позички даної Америкою царській Росії знову підуть на „маркет" і люди схочуть купувати. А це лише звичайна біржева поголоска, щоб дати можність комусь там розпродати старі, безвартісні папери. Йде друга й третя поголоска, вона доходить до уха загалу, загал не може опертися покусі. І так йде нова спекуляція, а з нею нова загроза кризи.

ЩОБ СПОВНИТИ ЯКСЛІД ОБОВЯЗКИ ЧЛЕНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ТО НЕ ВИСТАРЧИТЬ НАЛЕЖАТИ САМОМУ ДО СОЮЗУ. БО ДО ЧЛЕНСЬКИХ ОБОВЯЗКІВ СВІДОМОГО ЧЛЕНА НАЛЕЖИТЬ ТАКОЖ ОБОВЯЗОК ЗАПИСАТИ ДО СОЮЗУ ЦІЛУ СВОЮ РОДИНУ, СВОЇХ ПРИЯТЕЛІВ ТА БЛИЗЬКИХ ЗНАЙОМИХ.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

НЮАРК, Н. ДЖ.

На допомогу українським жертвам війни.

Розуміючи вагу негайної помочі потерпівшим від страшної війни нашим братам і сестрам, ще при кінці минулого року засновано місцевий комітет при Українській Централі в Нюарку, якому поручено скликати віче й запросити на головного бесідника предсідателя Українського Американського Допомогового Комітету д-ра Володимира Галана. Віче відбулося і на нім зібрано около 300 долярів. В місяці березні цей провізоричний комітет на домагання нюарських громадян скликав загальні збори всіх церковних громад, сестрицтв, братств і товариств до Української Централі. На збори явилося споре число делегатов й делегатів. Зборами проводив предсідник п. Василь Хома, секретарювали п-ні Анастазія Соколовська і п. Василь Салабун.

Головною точкою нарад було: вступити в члени і підтримати Український Американський Допомоговий Комітет в Америці, що має головний осідок в Філядельфії, Па. Промовляли: о. Мирон Данилович, п. Теодор Каськів, п. пастор Лука Стандрет, п. Михайло Шумейко, п. Іван Гриник, п. Дорошенко, п. Василь Салабун і п-ні Анна Настюк. Після оживленої дискусії ухвалено повести інтензивну працю в справі Українського Американського Допомогового Комітету серед нюарської громади. Ухвалено, що всі організації і товариства мають вступити в члени У. А. Д. Комітету, та щоб всі делеґати постаралися зібрати річні вкладки від своїх поодиноких організацій і принести на наступні збори. Назва місцевого комітету є Український Запомоговий Комітет. Ухвалено, щоб місцевий комітет відбув свої збори в третій понеділок кожного місяця в Українській Централі при 180 Вилием вулиці в Нюарку, Н. Дж.

При кінці вибрано уряд цього місцевого комітету, а саме: п. Василь Хома, предсідник; п. Володимир Лісковичі, заступник; п. Василь Салабун, касієр; п-ні Анастазія Соколовська, секретарка; п. Анна Настюк, заст. секретарки. Новоовибраним урядникам доручено наладити цілий апарат для збирання жертв серед місцевого українського громадянства на допомогу жертвам війни.

Звертаємося до вас, українські громадяни і громадяни міста Нюарку, й просимо: сповніть свій народний і людський обовязок! Поможіть нам своїми жертвами започаткувати жертвенний апарат. Ставайте чим скорше в члени запомогового комітету. Старайтеся при кожній нагоді занятися збіркою на допомогу жертвам війни. Приносіть жертви на адресу місцевого комітету, який по зібранню більшої суми гроша, буде відсилати її до головного Допомогового Комітету в Філядельфії, Па.

Наша нюарська громада лишилася під теперішний час трохи позаду. Та ми мусимо це поправити й стати на першому місці і показати, що ми чуємо той біль, що наших рідних братів і сестер болить. Так роблять як і другі народи роблять, а тоді можемо сміло сказати, що в нас ще є українська кров. А як чужі і побачать, що ми потрафимо і вміємо прийти з поміччю, коли її потрібно, то тоді й чужі нам поможуть.

В. Салабун.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ.

На поміч Допомоговому Комітетови.

Прочитав я в часописі „Свобода" з дня 6. квітня б. р. оголошення, що аматори з Джерзі Сити відіграють дуже смішну комедію під назвою „Орґанізатор Жіночих Клюбів", і то в неділю дня 8. квітня в Українськім Народнім Домі при Флит вулиці. Думаю: Піду подивлюсь. Приходжу до У. Н. Дому точно в годині, як було оголошено, а вже є повна галя людей. Розуміється було й багато дітей. Нема вже де сісти. Але десь на переді хтось залишив місце і я там сів. Думаю: не добре, буде чути суфлера.

Куртина піднялась. На сцену вийшов правдивий американський волоцюга, оброслий, обдертий. Дивись та смійся з нього. Як мені пізніше сказали, це був п. Н. Петришин. Він мав найбільшу і найсмішнішу ролю, але вивязався з неї знаменито. Виступали жінки як пані М. Петришин і п-на Оля Дмитрів, тут роджена. Як нам відомо, п-на Оля добра піаністка, що виступає на концертах, але і тут ролю свою відіграла дуже добре. Щодо пані Петришин, то вона мала велику і тяжку ролю та віддала її з таким чуттям, якби вона в дійсности була тою особою. Панна М. Миляновичі, котра грала ролю куховарки і любовниці поліцая, своїми рухами і своєю мовою чарувала публику. І. Гусар, котрий грав ролю чоловіка пані М. Петришин і п. Ляхоцький, що мав ролю чоловіка п-ни О. Дмитрів, своїми рухами так смішили публику, що просто не чути було, що говорили на сцені. Ролю поліцая грав п. І. Коцюба і своєю поставою і рухами нагадував правдивий тип поліцая. Грав знаменито. Ще теж виступали п. Н. Заяць і п. Мацяк, що мали малі ролі, але відограли з повним чуттям. Виступав гурт малих хлопців. Кожний знав, що має робити. Значить, що режісер представлення мусів доложити немало труду, що так все гарно вийшло, а найбільшою несподіванкою було те, що аматори вміли свої ролі напамять.

Ось так громада мала вечір сміху, а попри те буде гарна сума на поміч українським жертвам війни.

Гість.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ОБОРОНЯТИ УКРАЇНСЬКУ СПРАВУ, АЛЕ НЕ КОПАТИ ЇЙ ГРІБ.

Збирається на нараді нова міжнародня конференція в Сан Франсиско, а з нею зроджуються нові надії на кращий світ, а з тим і на кращу долю теж і для українського народу. Ось таке є в душі й в серцю американських українців, що хотілиб використати ту конференцію для облекшення тяжкої долі України.

Та приходиться з сумом зазначити, що ще конференція не зачалась, а вже зроблено українськими руками велику кривду українському народови і його визвольним змаганням. Сталося це через меморіял о. д-ра В. Клодницького, висланий з його підписом від імени Українсько-Американської Сигентської Ліґи Стейту Ню Джерзі до департаменту стейту в Вашингтоні, сенаторів і преси.

Я особисто знаю много членів тої Ліґи, як і о. Клодницького. І не хочу тут на них накидатись, бо з того не буде ніякої користи. Але й не можу мовчати, коли діється лихо, коли хтось береться боронити українську справу в такий спосіб, що її не боронить, а тільки їй гріб копає. Бо боронити нам її треба, але справедливо, чесно й розумно. І обєднано, а не так, щоб один вихопився і відроджував тут на американській землі ту нещасну „отаманію", що стільки лиха нанесла українському народови в історії, а зокрема в революційнім зриві по першій світовій війні. З тої хороби треба українцям вилічитись хоч тут на американській землі. А та земля, як їй добре приглянутись, дає глибоку науку, як треба поводитись дійсним патріотам у важкі часи. От були останні президіяльні вибори, а з ними і завзята боротьба між прихильниками Рузвелта і Дюія. Вибори скінчилися, а Дюі перший візвав до єдности і до попертя програми президента Рузвелта, а як той помер, то був одним з перших, що сказав добре слово за нього. От це є те, з чого треба брати приклад, як треба розуміти загальне добро, як шанувати репрезентативне тіло.

Для наших справ маємо вибраний нашим громадянством Український Конгресовий Комітет. Як ті, що переняті американським духом, ми повинні підпорядкуватись зарядженням ось цього Комітету, всі до нього належати, всі його слухати. Це його завдання вказати, як треба тепер боронити українську справу зорганізовано й гідно. Як маємо якісь домагання до цього Комітету, чи думаємо, що можна повести справу краще й ліпше в інший спосіб, то на це є орґанізаційний спосіб, відомий кожній зорганізованій людині, як треба в такому випадку поступати. Бо як кажуть американці, що коли в кого є добра воля для доброго діла, то найдеться і дорога, по якій треба йти, щоб намічене здійснити. А як є в Комітеті люди, що не сповняють якслід своїх обовязків, то й на це є рада. Треба вибрати до нього нових людей.

Ми мусимо мати в народній роботі один провід. Це нарід добре розуміє. Тому на ніяку отаманію загал не піде.

Провідним людям нема чого нарікати на загал, ні загалови на провідників, бо з того нарікання добра не буде. Нам треба спільної праці, а не нарікань!

Кличу до всіх людей доброї волі, щоб ми всі йшли тепер одною лавою і. так обстоювали право українського народу на вільне й незалежне життя. Ніяких одиничних виступів, а тільки один виступ — цілого зорганізованого, здисциплінованого та ідейного громадянства.

Іван Ворона,
Маямі, Флорида.

ЖЕРТВИ НА ПРАЦЮ УКРАЇНСЬКОГО КОНГРЕСОВОГО КОМІТЕТУ

На цілі Конгресового Комітету жертвували: о. Василь Маньоський $245, а це збірка від укр. кат. церкви св. Михаїла в Болтімор, Мд., в сумі $208, і збірку від укр. кат. церкви св. Петра й Павла в Кортіс Бей, Мд., в сумі $37; д-р В. Галан переслав $50 як жертву від Українсько Американського Горожанського Клюбу в Філядельфії, Па.; Йосиф Крупка переслав $50 як постійну місячну жертву від Тов. несення помочі українським справам в Гемтремк, Міш.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

This war victim family believes that "the only good Nazi is a dead Nazi." From such a dead Nazi, "Mom" obtained the overcoat which covers her and the baby. "Junior" got the shirt, his only garment. "Pop" got shoes to smarten up his ragged rig, and little "Tony" got a strip of canvas for a makeshift toga. Millions of others in war-ravaged lands need all the serviceable used clothing, shoes and bedding you can give to the United National Clothing Collection.

ІВАН ФРАНКО

Суспільно-політичні погляди М. Драгоманова

(З Літературно-Наукового Вістника, серпень 1906 р.)

3)

III.

На цьому пункті, солідарний зрештою з західно-европейською школою істориків-соціольоґів, Драгоманов займає ясне і консеквентне становище. Не можна цього сказати про його становище в справі національній. Як уже було згадано, Драгоманов виступив на публіцистичне поле як державник, що в різно-національній державі признає панування чи то духове та політичне верховодство одної нації, а потреби і жадання інших націй мірить потребами й інтересами цілої держави, які зрештою у нього, републиканця, сходяться з потребами культурного поступу народніх мас. Національність, це не більше як форма, спосіб вислову, контура, що повинна бути заповнена одним, загально-людським чи то по драгоманівському вислову загально-европейським змістом.

На цьому становищі Драгоманов як практичний політик лишився мабуть на завше, хоча теоретично він у своїх працях з останніх років ішов значно дальше. І так його найкраща публіцистична праця, „Историческая Польща и великорусская демократія", сотками ярких і вміло згрупованих прикладів доказує шкідливість іґнорування української національности тай загалом так званих недержавних національностей політиками та публіцистами державних націй, і навіть для противаги тому іґноруванню у вступній части дає першу талановиту і широку пробу синтези того, чим була і є досі Україна посеред країв східної Европи, чим була для Польщі і для Росії, чим може статися для словянщини. Про те вже по написанню тої праці, коли 1884 р. йому довелося — правда, не від власного імени, а від ґрупи всеросійських лібералів-конституціоналістів формулувати нарис російської конституції, він не поважився покласти національний принцип основою ідеальної російської конституції, а силкувався замаскувати його принціпом областних автономій, хоч відома йому конституційна практика в Австрії могла йому дати аж надто добре пізнати, що значить автономія области (територіяльної цілости) нерівнозначна з автономією національности. Правда, можна би сказати, що програма Вільної Спілки була виразом поглядів не самого Драгоманова, а ширшого і то переважно з не-українців зложеного кружка і укладалася з оглядом на можливість скорого практичного переведення, — та проте ми знаємо, що Драгоманов у дуже значній мірі солідаризувався з нею, вважав її приміром можливою підставою своїх переговорів з поляками, а пізніше, коли надії на її осущення розвіялись і історія східної Европи насунула перед очи інші перспективи, не пробував уже укладати нової програми, опертої на національнім принципі, з метою перетворення Росії, чи й ще більшої частини східної Европи на федерацію автономних і рівноправних народностей. Навіть пять літ пізніше, під конець свого життя, коли радикальна аґітація в Галичині, в якій він публіцистично і листовно брав дуже живу участь, висунула на перший плян принцип національної самостійности без огляду на історичні привілеї, і доконечність переміни великих різноплеменних держав на федерації рівноправних народностей зорґанізованих не по басенам рік та хребтах гір, то значить не обласно і територіяльно, а по теренам замешканим переважно цею чи тою народністю, — навіть тоді Драгоманов забираючи голос виступав головно як критик, остерігаючи перед вибриками націоналізму, звертаючи увагу на множество інтернаціональних елементів у кожній національній орґанізації і загалом на інтернаціональність усеї культури, а не даючи майже нічого для скріплення тої національної синтези, без якої культуртреґерство дуже легко переміняється на винародовлення.

Оце на мою думку головні точки для характеристики суспільно-політичних поглядів Драгоманова. Він був продукт свого часу — часу великих ліберальних поривів російської інтеліґенції з доби реформ, часу знесення кріпацтва. На нім ясно відбивалися всі добрі і симпатичні прикмети того часу і многі його хиби. Демократ і републиканець, він занадто тісно розумів поняття суспільности, занадто низько ставив вагу і ролю інтеліґенції, занадто односторонно, етично, а не соціольоґічно формулував її життєве завдання. Як ліберал він був далекий від псевдо-ліберальної доктрини laisser faire, laisser passer, що позволяє кожному давати собі раду як уміє, але не цурається насильства для оборони свого власного упривілейованого становища. З другого боку він в супереч до лібералів доктринерів не розумів лібералізму якобінського, що кожному хоче диктувати форму, в якій має бути свобідний і щасливий: la liberte ou la vie! Лібералізм Драгоманова основувався поперед усього на широко відчутих правах людської одиниці, на автономії личности, на свободі слова й думки, на пошанованню чесного противника і на безоглядні́м поборюванню апатії, лицемірства та брехні. Як політик він до кінця життя лишився тим, чим був при виїзді з Росії — gente Ukrainus, natione Russus: Росія як політична цілість була дорога йому головно задля тих задатків духової культури, які бачив у ній. України без близького звязку з Росією він не міг уявити собі, хоч годі заперечити, що його погляди на границі областної і національної автономії підлягали з часом змінам на користь національного принципу.

І в чисто культурних та освітних справах занадто вузке розуміння нації як плебса не позволяло йому ставити діло національного розвою так широко, як воно ставиться у нас нині. В однім своїм листі до мене він подає нарис історії української літератури відповідно до ідеї розвитої в його італійській статті Una letteratura plebea: отже те тільки, що написано на українській території мовою україньского плебса, значить, починаючи від кінця XVI в. деякі полемічні твори, козацькі літописі та вірші, драми та інтермедії, а головно твори устної словесности, пісні, казки, а далі література від Котляревського писана людовою мовою. Коли ми сьогодні не задоволяємося такою програмою, а втягаємо до своєї літератури також писання старої князівської та в значній части й литовсько-білоруської доби, коли й з тих пізніших часів, обнятих програмою Драгоманова, втягаємо сюди далеко ширший матеріял, писаний українцями церковною, польською, латинською та московською мовою, то чинимо це не з жадної національної амбіції, не для самохвальби, що ось то у нас яке старе та багате письменство, а просто тому, бо вважаємо історію літератури образом духового розвою нації, який ніколи не підлягав і не підлягає якійсь одній формулі, тай ще з того строго наукового мотиву, що така частина, яку обіймав у своїй програмі Драгоманов, власне як частина відірвана від більшої цілости не дала би повного і вірного малюнку духового життя навіть того самого плебесу, а тим менше тої його частини, що творила пісні та оповідання, вірші та драми та прозові книжки.

І ще одно треба сказати. Драгоманов як історик був еволюціоніст, вірив у ненастанний органічний розвій не лише в сфері матеріяльних явищ, але також у сфері духа, віри, літератури й етики. Властивим плодючим елементом у тій еволюції вважав людське індивідуум, його душу, волю й інтеліґенцію. Суми тих індивідуальних імпульсів творять масові течії, настрій і змагання мас. Впливаючи доступними нам способами на погляди індивідуів ми посередно впливаємо також на психольоґію мас. Чим інтензивніший імпульс вийде від одного осібника, чим більший круг індивідуів обійме і порушить, тим більший буде наш вплив у тій сумі матеріяльних та ідеальних сил, що порушують суспільність у її розвою. Це була його поправка до так званого матеріялістичного світогляду, який у розвою людськости бачить лише ділання несвідомих, матеріяльних сил. Драгоманов не іґноруючи тих матеріяльних сил вірив також у духову силу, що помагає порушувати віз людської цивілізації. І це було джерело того огню, яким він сам усе своє життя горів та яснів, писав, полемізував, кореспондував, з нечуваною у нас інтензивністю на всі боки розкидав сімена свого багатого духа, надіючися ввести й свою плодючу течійку в широку течію нашого національного і з тим і загально людського розвою.

(Кінець).

ЖАРТИ.

Заклопотаний фактор.

Англійський лорд перебував якийсь час в Туреччині. Раз забажалося йому дістати пса. Посилає до посередника, що торгує всячиною, й каже йому дістати для себе гончого пса. Фактор годиться на пропозицію й запитує лорда: „А за кілько має бути цей гончий пес, Ваша Ексцеленціє?"

„За пять фунтів стерлінґів" — відповідає лорд. — „Лише вважайте, щоб це був першої кляси гончий пес".

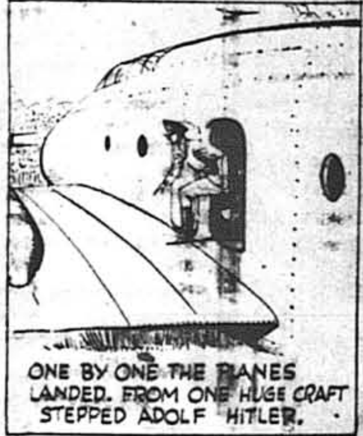
„Таж такий гончий пес мене самого буде коштувати більше; треба дати вісім фунтів, Ексцеленціє".

„Хай буде вісім, але щоби був гарний".

Купець-фактор відходить, але при дверех став і щось думає. „Що то за клопіт у вас? Може ще чогось бракує?" — запитує лорд.

„А скажіть мені ще, Ексцеленціє, що то таке гончий пес?" — відповідає фактор.

ТАРЗАН, ч. 1162. Тайне мешкання.

Один за одним літаки осідали. З одного великого літака висів Гітлер.

Здивований Торвальд кинувся віддати націстичний салют. „Ти зробив добру роботу", сказав Гітлер. „Тепер приходить справжнє діло".

Потім він пояснив, що з повітря він відкрив верх гори в дикій околиці.

„Там", він сказав, „ми збудуємо тайне схоронище — новий Берхтесгаден, захований від світа".